

بررسی تاثیر عوامل فردی و محیطی توانمندسازی روستائیان بر مهاجرت معکوس و رابطه بین آنها

(نمونه موردی: روستاهای کردآباد، ویان و طاهرلو کبودراهنگ)

داود عباسی^۱، مسعود مهدوی حاجیلوئی^{۲*}، رحیم سرور^۳، پرویز کردوانی^۴

۱- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه روستایی، گروه جغرافیا، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران

۲- استاد گروه جغرافیا، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران

۳- استاد گروه جغرافیا، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران

۴- استاد گروه جغرافیا، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۱۰/۱۰ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۱۲/۰۹

چکیده

امروزه مهاجرت یکی از معضلات اساسی جوامع روستایی است و به نظر می‌رسد توانمندسازی روستائیان از بهترین راه‌حل‌های این زمینه باشد. از همین‌رو، هدف این تحقیق بررسی تاثیر عوامل فردی و محیطی توانمندسازی روستائیان بر مهاجرت معکوس و رابطه بین آنها با نمونه موردی روستاهای کردآباد، ویان و طاهرلو کبودراهنگ می‌باشد. در همین راستا، روش تحقیق حاضر توصیفی-تحلیلی با هدف کاربردی می‌باشد که با ابزار پرسشنامه داده‌های آن جمع‌آوری شده و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون گام به گام و آزمون تحلیل واریانس در قالب نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. در همین خصوص، یافته‌های تحقیق نشان داده است که بین عوامل فردی و محیطی با توانمندسازی روستائیان با انگیزه مهاجرت معکوس رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد، عوامل فردی و محیطی توانمندسازی در مهاجرت معکوس موثر هستند و اینکه انگیزه مهاجرت معکوس در بین روستائیان روستاهای طاهرلو و ویان بیشتر از روستائیان روستای کردآباد است.

واژگان کلیدی: عوامل فردی و محیطی، توانمندسازی، مهاجرت معکوس، روستاهای کردآباد، ویان، طاهرلو کبودراهنگ.

مقدمه

جوامع روستایی کشورهای در حال توسعه در یک قرن اخیر با تهدیدات و چالش های قابل تاملی مواجه بوده و کشور ایران نیز از این وضعیت مستثنی نبوده است. در بحث توسعه به طور کلی و توسعه روستایی به طور خاص، سهم مسائل اقتصادی و فرهنگی نمود بیشتری داشته است. جوامع روستایی ایران با مسائل اقتصادی - اجتماعی عدیده‌ای روبه‌رو بوده که شیوه زندگی و تحولات آن در طول زمان آسیب‌پذیری حوزه‌های اشتغال روستایی، شکل‌گیری بیکاری گسترده در روستاها و تشدید پدیده مهاجرت نیروی کار از روستا به شهر را دامن زده که خود از علل موجد پدیده های اجتماعی ثانوی بسیار مهم نظیر؛ حاشیه نشینی در کلان شهرها، آسیب دیدن بافت فرهنگی - اجتماعی شهرها و اجتماعات بزرگ گردیده است (ریاحی و نوری، ۱۳۹۷، ص ۱۵۰). در همین خصوص، راه حل‌های متفاوتی برای مقابله با بیکاری، توسعه فعالیت شغلی و کاهش مهاجرت و نهایتاً توسعه روستایی ارایه شده است. که یکی از مهمترین آنها توانمندسازی جامعه روستایی است. توانمندسازی به معنی تشویق افراد برای مشارکت بیشتر در تصمیم‌گیری‌هایی است که بر فعالیت آن‌ها موثر است. یعنی اینکه فضایی برای افراد فراهم شود تا بتوانند ایده‌های خوبی را بیافرینند و آنها را به عمل تبدیل کنند. توانمندسازی عنصر حیاتی در دنیای نوین است (Ivan, 2010, P. 234). لذا توانمندسازی روستاییان و اشتغال‌زایی در مناطق روستایی کمتر توسعه یافته می‌تواند در جریان مهاجرت روستاییان تاثیر بگذارد و موجبات توسعه روستایی را فراهم سازد. بگونه‌ای که افزایش و توسعه فضاهای کسب و کار در روستاها می‌تواند علاوه بر افزایش اشتغال، افزایش سطح نسبی رفاه روستاییان و تثبیت جمعیت فعال در روستاها شده و باعث توسعه روستاها گردد (اسفندیاری و دانیالی، ۱۳۹۸، ص ۳). درده‌های اخیر تحقیقات ارزشمندی در خصوص توانمندسازی روستاها و مهاجرت معکوس انجام شده است بگونه‌ای که ربانی و همکاران (۱۳۹۰)، در پژوهش «بررسی علل انگیزه های مهاجرت معکوس و تاثیر آن بر توسعه اجتماعی اقتصادی (مطالعه موردی مهاجران روستانشین شهرهای تنکابن و رامسر)» به این نتیجه رسیده‌اند که ارتباط معنادار بین متغیرهای سن، سطح تحصیلات، نوع شغل و نوع مسکن با انگیزه مهاجرت معکوس وجود ندارد اما بین انگیزه مهاجرت معکوس و توسعه اجتماعی و اقتصادی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. عبداللهی (۱۳۹۲)، در پژوهشی «بررسی علل موثر در مهاجرت معکوس (مطالعه موردی روستای طولش خلخال)» به این نتیجه رسیده است که عوامل تعلق بومی، مسکن، شغل، درآمد، نبود اختلافات قومی و قبیله‌ای، وجود امکانات آموزشی، توسعه اجتماعی و اقتصادی بر مهاجرت معکوس تاثیر زیادی دارند و همچنین عوامل سن، رونق راه سازی و استقرار خدمات گردشگری و توریستی بر مهاجرت معکوس اثر متوسطی دارند. قاسمی و همکاران (۱۳۹۳)، در پژوهش «تحلیلی بر علل شکل‌گیری مهاجرت معکوس در نواحی روستایی شهرستان بینالود» به این نتیجه رسیده‌اند که عوامل محیطی به میزان زیادی مهاجرت معکوس را تبیین می‌کنند. فلاسی (۱۳۹۳)، در پژوهش «بررسی و تحلیل مهاجرت معکوس شهر به روستا و عوامل موثر بر آن؛ مورد مطالعه: شهرستان بیرجند» به این نتیجه رسیده است که پایداری مهاجرت معکوس در روستاهای مورد مطالعه، مشروط به توسعه اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی و در واقع تقویت زیربنای توسعه می‌باشد و می‌توان با ایجاد فضای کسب و کار، رونق فعالیت های کشاورزی و صنایع دستی و افزایش مشارکت روستائیان در اجرای برنامه های توسعه روستایی، به مهاجرت معکوس در روستاهای مورد مطالعه روندی افزایشی داد. علی‌بابایی و جمعه‌پور (۱۳۹۵)، در پژوهش «فرآیند و الگوی مهاجرت معکوس روستایی و عوامل موثر بر آن (مطالعه موردی: دهستان حاجیلو - شهرستان کبودرآهنگ)» به این نتیجه رسیده‌اند که متغیرهای سطح توسعه، شرایط نامساعد شهری، میزان درآمد افراد و تعلقات قومی و بومی از یک طرف و مهاجرت معکوس از طرف دیگر رابطه مستقیم

وجود دارد. افراخته و همکاران (۱۳۹۵)، در پژوهش «اثرات مکانی- فضایی مهاجرت بازگشتی در شهرستان میاندوآب» به این نتیجه رسیده‌اند که در بازگشت مهاجران، عوامل اقتصادی بیشترین تاثیر را دارد همچنین رافائل* (۲۰۰۱) در پژوهشی به این نتیجه رسیده است که بین تقویت زیرساخت های اقتصادی از منظر دسترسی به سرمایه و منابع، تقویت کارآفرینی، افزایش درآمدهای فردی و عمومی روستائیان و استفاده از نهاده‌های نوین کشاورزی با ارتقای توانمندسازی های روستایی و اشتغال‌زایی رابطه معنادار وجود دارد. مک کئون[†] (۲۰۰۷)، در پژوهش «اثر بخشی و نقش آن در احساس توانمندی روستائیان در آفریقا» به این نتیجه رسیده است که بین توانمندسازی و میزان تمایل به ماندگاری در روستا رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. ارستاد[‡] (۲۰۰۷)، در پژوهشی پیرامون «طراحی و تبیین الگوی توانمندسازی روستائیان در کشور مالزی» به این نتیجه رسیده است که عوامل شخصی (سن و وضعیت تحصیلی) و عوامل محیطی (میزان استفاده از سموم و کودشیمیایی، میزان حفاظت از خاک، شاخص‌های توسعه حفاظت از خاک) از مهمترین عوامل در توانمندسازی روستایی به شمار می‌رود. برگن[§] (۲۰۱۲)، در پژوهشی نشان می‌دهد اگر جوامع روستایی در زندگی خود، رفاه کافی نداشته باشند، رفاه اجتماعی روستائیان کم باشد و حیات مطلوب اجتماعی شان تحقق نیافته باشد، ممکن است علاقه و تعلق به اجتماع روستایی و مشارکت در اجتماع کاهش یابد با زندگی با کیفیت و رضایت اندکی ادامه یابد.

با عنایت به تحقیقات انجام شده می‌توان به این نتیجه رسید که توانمندسازی روستائیان و اشتغال‌زایی در مناطق روستایی کمتر توسعه یافته، نظیر روستاهای مورد مطالعه این پژوهش (کردآباد، ویان، و طاهرلو) که جزو روستاهای مهاجرفرست اما دارای پتانسیل اشتغال‌زایی بالا هستند، می‌تواند در جریان مهاجرت روستائیان تاثیر بگذارد و باعث توسعه روستاها گردد. از این‌رو، هدف اصلی این پژوهش بررسی تاثیر عوامل فردی و محیطی توانمندسازی مردم روستاهای کرد آباد، ویان، و طاهرلو شهرستان کبود رانگ، بر مهاجرت معکوس و رابطه بین آنها می‌باشد. در همین راستا سوال‌هایی در زمینه مطرح شده است.

۱. آیا بین عوامل فردی و محیطی توانمندسازی روستائیان با انگیزه مهاجرت معکوس رابطه وجود دارد؟ ۲. سهم هر یک از مولفه‌های فردی و محیطی توانمندسازی روستائیان در پیش‌بینی مهاجرت معکوس چقدر است؟ ۳. آیا بین انگیزه مهاجرت معکوس روستائیان سه روستای کردآباد، ویان و طاهرلو کبودرآهنگ تفاوت وجود دارد؟

مواد و روش‌ها

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت، توصیفی - تحلیلی می‌باشد. جامعه‌ی آماری شامل افراد ۱۸ تا ۶۵ سال (سن اشتغال) روستاهای کردآباد، ویان، طاهرلو (به عنوان منتخبی از روستاهای بخش مرکزی شهرستان کبود رانگ) است که بالغ بر ۴۶۳۸ نفر می‌باشند که به روش کوکران، حجم نمونه آماری ۳۰۰ نفر تعیین شده و به روش تصادفی در دسترس نمونه‌گیری شدند.

ابزار اصلی گردآوری داده‌ها، پرسشنامه محقق ساخته‌ای در زمینه توانمندسازی اشتغال است که شامل ۳۰ سوال و دو بعد فردی و محیطی به صورت طیف پنج گزینه‌ای لیکرت (خیلی زیاد، زیاد، متوسط، کم و خیلی کم) می‌باشد. باتوجه به تدوین پرسشنامه محقق ساخته، روایی آن توسط اساتید مورد بررسی و تایید قرار گرفت و پایایی آن هم از طریق

* . Raphael,

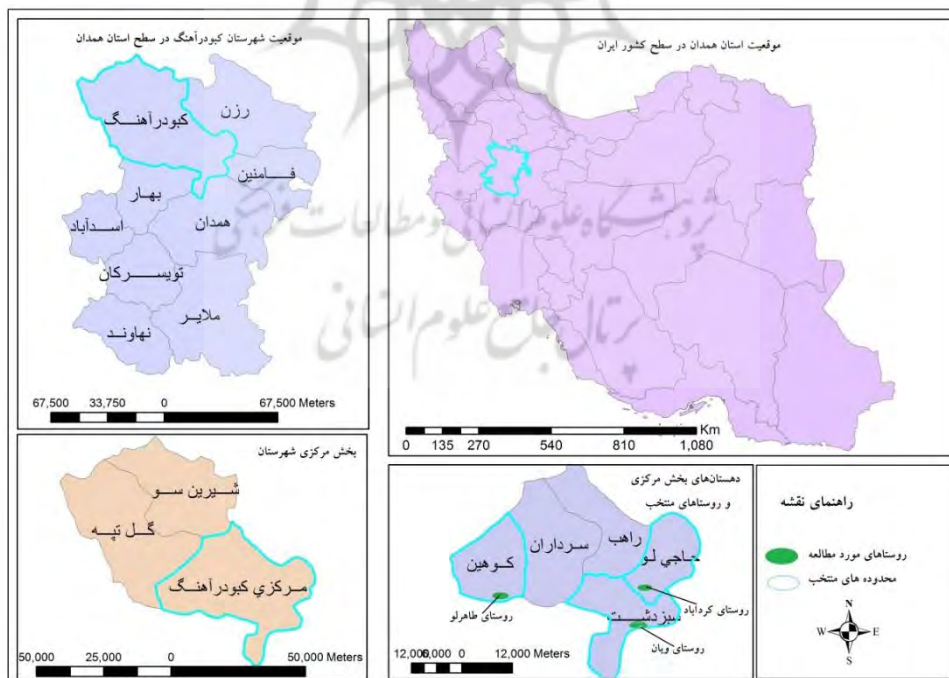
† . McKeon,

‡ . Erstad,M

§ . Burgoon,

اجرای آزمایشی بر روی ۳۰ نفر و محاسبه ضریب آلفای کرونباخ صورت گرفته و ضریب آلفای ۰/۷۶ بدست آمد که بیانگر قابل اعتماد بودن پرسشنامه می باشد. لازم بذکر است که برای تجزیه و تحلیل داده ها از ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون گام به گام و آزمون تحلیل واریانس / f به همراه آزمون تعقیبی شفه در قالب نرم افزار SPSS استفاده شده است.

محدوده مورد مطالعه این تحقیق، شهرستان کبودرآهنگ واقع در ۵۸ کیلومتری شمال استان همدان است که در محدوده مختصات جغرافیایی ۳۵ درجه و ۲ دقیقه تا ۳۵ درجه و ۴۰ دقیقه عرض شمالی و ۴۸ درجه و ۴۴ دقیقه تا ۴۸ درجه و ۴۳ دقیقه طول شرقی قرار گرفته است. مساحت این شهرستان ۴۰۲۰ کیلومتر مربع است که حدود ۲۰/۴ درصد از مساحت استان را به خود اختصاص داده و دارای سه بخش (مرکزی، گل تپه، شیرین سو) سه شهر (کبودرآهنگ، گل تپه، شیرین سو)، ۱۰ دهستان و ۱۲۸ روستای دارای سکنه می باشد. جمعیت این شهرستان بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵ جمعیتی بالغ بر ۱۲۶۰۶۲ نفر (معادل ۳۵۵۷۶ خانوار) بوده است که از این تعداد حدود ۸۰ درصد آنها در نقاط روستایی ساکن هستند. روستاهای کردآباد، ویان و طاهرلو به عنوان روستاهای مورد مطالعه این تحقیق در بخش مرکزی شهرستان کبودرآهنگ واقع هستند. براساس آمار مراکز بهداشت روستاهای مورد مطالعه در سال ۱۳۹۸، روستای کردآباد از دهستان حاجی لو، ۲۵۷۹ نفر (۶۵۴ خانوار)، روستای ویان از دهستان سبزدشت، ۴۲۲۸ نفر (۱۰۱۹ خانوار) و اینکه روستای طاهرلو هم از دهستان کوهین ۸۳۱ نفر (۲۱۰ خانوار) جمعیت داشتند. لازم بذکر است که روستای کردآباد دارای بیش از ۲۰۰ واحد تولیدی پوشاک می باشد و به عنوان واحد نمونه کشوری در امر اشتغال معرفی شده و اینکه شغل غالب مردم روستای طاهرلو کفاشی و تولید کفش زنانه در تهران و همدان است و در خود روستا هم کشاورزی و دامداری می باشد (داودی، ۱۳۹۵. ص ۳۸-۴۴؛ رشیدی نژاد، ۱۳۹۶. ص ۵۰-۵۳).

شکل ۱: موقعیت جغرافیایی محدوده مورد مطالعه

یافته‌های تحقیق

بخش یافته‌های این تحقیق بخاطر اهداف مذکور، به سه بخش کلی تقسیم شده است. الف) بررسی رابطه بین عوامل فردی و محیطی توانمندسازی و انگیزه مهاجرت معکوس؛ ب) پیش‌بینی سهم هر یک از مولفه‌های فردی و محیطی توانمندسازی روستائیان در مهاجرت معکوس؛ ج) بررسی میزان تفاوت انگیزه مهاجرت معکوس بین روستائیان سه روستای کردآباد، ویان و طاهرلو کبودرآهنگ، که در ادامه به ترتیب ارائه شده‌اند.

همانگونه که پیش‌تر توضیح داده شد، در راستای بررسی اهداف مذکور، از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون و آنوا (تحلیل واریانس / f) استفاده شده است. آزمون‌هایی که از نوع پارامتریک هستند و لازم است قبل از انجام آنها، نرمال بودن توزیع داده‌های مربوطه مورد بررسی قرار گیرد. در همین خصوص معمول‌ترین آزمون، آزمون کلموگروف- اسمیرنوف است. در این آزمون کل توزیع با یک توزیع نرمال مقایسه می‌شود. در ادامه نتایج این آزمون برای دو مولفه عوامل فردی و محیطی توانمندسازی و انگیزه مهاجرت معکوس ارائه شده است (جدول ۱).

جدول ۱: آزمون نرمال بودن توزیع داده‌ها

نرمالی	مقدار آماره	معیار تصمیم
عوامل فردی و محیطی توانمندسازی	۰/۸۷۶	۰/۴۱۹
انگیزه مهاجرت معکوس	۰/۹۵۸	۰/۳۲۱

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

نتایج آزمون کولموگروف- اسمیرنوف نشان می‌دهد که زمینه برای آزمون‌های پارامتریک همچون ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون و تحلیل واریانس فراهم است چرا که معیار تصمیم آزمون توزیع نرمال داده‌ها (کولموگروف- اسمیرنوف) برای هر دو مولفه بزرگتر از ۰/۵ است، یعنی داده‌های مربوط به هر دوی آنها از توزیع نرمالی برخوردارند.

- بررسی رابطه بین عوامل فردی و محیطی توانمندسازی روستائیان با انگیزه مهاجرت معکوس

یکی از اهداف اصلی این تحقیق بررسی رابطه بین عوامل فردی و محیطی توانمندسازی روستائیان با انگیزه مهاجرت معکوس است. در همین خصوص از ضریب همبستگی پیرسون که قبلاً نرمال بودن توزیع داده‌های مربوطه هم به دست آمده (جدول ۱)، استفاده شده است.

جدول ۲: ضریب همبستگی پیرسون بین عوامل فردی و محیطی توانمندسازی روستائیان با انگیزه مهاجرت معکوس

شاخص‌های آماری	رابطه بین عوامل فردی توانمندسازی روستائیان با انگیزه مهاجرت معکوس	رابطه بین عوامل محیطی توانمندسازی روستائیان با انگیزه مهاجرت معکوس
ضریب همبستگی (R)	۰/۳۱ **	۰/۲۷ **
معیار تصمیم (Sig)	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
تعداد (N)	۲۹۹	۲۹۹

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

مطابق با جدول ۲ و با توجه به اینکه معیار تصمیم‌گیری آزمون بدست آمده کمتر از ۵ درصد است (۰/۰۰۱)، می‌توان گفت که بین عوامل فردی و محیطی توانمندسازی روستائیان با انگیزه مهاجرت معکوس رابطه معناداری در سطح آماری

۹۵ درصد وجود دارد. حال با توجه به اینکه ضریب همبستگی برای عوامل فردی ۰/۳۱ و برای عوامل محیطی ۰/۲۷ است، پس رابطه از نوع ضعیف و مستقیم است. یعنی با توانمندسازی روستائیان در بعد فردی و محیطی می‌توان شاهد افزایش انگیزه مهاجرت معکوس روستائیان به روستای زادگاه خویش بود و بر عکس.

- پیش‌بینی سهم هر یک از مولفه‌های فردی و محیطی توانمندسازی روستائیان در مهاجرت معکوس یکی دیگر از اهداف تحقیق حاضر، پیش‌بینی سهم هر یک از مولفه‌های فردی و محیطی توانمندسازی روستائیان در مهاجرت معکوس بود که در این خصوص از تحلیل رگرسیون استفاده شده است.

جدول ۳: فهرست متغیرهای وارد شده در تحلیل مولفه‌های فردی توانمندسازی روستائیان در پیش‌بینی مهاجرت معکوس

متغیرهای پیش‌بین وارد شده	متغیر ملاک	روش
آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی	مهاجرت معکوس	گام به گام
تقویت خوداتکایی و استقلال افراد		
افزایش خطرپذیری در افراد		

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

جدول شماره ۳ نشان می‌دهد که در گام اول، آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی در گام دوم، تقویت خوداتکایی و استقلال افراد و در گام سوم، افزایش خطرپذیری در افراد وارد تحلیل رگرسیون گام به گام شده است.

جدول ۴: خلاصه مدل رگرسیون مولفه‌های فردی توانمندسازی روستائیان در پیش‌بینی مهاجرت معکوس

متغیر	ضریب همبستگی پیرسون/ R	مجذور ضریب همبستگی پیرسون/ R ²	مجذور تعدیل شده ضریب همبستگی پیرسون/ AR ²
آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی	۰/۳۸	۰/۱۵	۰/۱۵
آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی، تقویت خوداتکایی و استقلال افراد	۰/۴۵	۰/۲۱	۰/۱۹
آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی، تقویت خوداتکایی و استقلال افراد، افزایش خطرپذیری در افراد	۰/۴۶	۰/۲۱	۰/۲۱

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

نتایج مجذور تعدیل شده ضریب همبستگی پیرسون چندگانه در جدول شماره ۴ نشان می‌دهد که بر پایه مدل اول آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی ۰/۱۵، بر پایه مدل دوم آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی، تقویت خوداتکایی و استقلال افراد ۰/۱۹ و بر پایه مدل سوم آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی، تقویت خوداتکایی و استقلال افراد، افزایش خطرپذیری در افراد ۰/۲۱ از واریانس توانمندسازی روستائیان در مهاجرت

معکوس را تبیین می کند، بنابراین می توان گفت که آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی، تقویت خوداتکایی و استقلال افراد، افزایش خطرپذیری در افراد از عوامل فردی، توان تبیین انگیزه مهاجرت معکوس روستائیان را دارد.

جدول ۵: خلاصه تحلیل واریانس برای آزمون معناداری مدل رگرسیون متغیرهای پیش بین و ملاک

مدل	منبع تغییرات	مجموع مجذورات / S.S	درجه آزادی / df	میانگین مجذورات / M.S	مقدار آماره F	معیار تصمیم / Sig
۱	بین گروهی	۲/۴۴	۱	۲/۴۴	۵۲/۰۰۱	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۱۳/۹۷	۲۹۸	۰/۰۴۷		
	جمع	۱۶/۴۲	۲۹۹	-		
۲	بین گروهی	۳/۳۳	۲	۱/۶۷	۳۷/۸۳	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۱۳/۰۸	۲۹۷	۰/۰۴۴		
	جمع	۱۶/۴۲	۲۹۹	-		
۳	بین گروهی	۳/۵۲	۳	۱/۱۷	۲۶/۸۹	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۱۲/۸۹	۲۹۶	۰/۰۴۴		
	جمع	۱۶/۴۲	۲۹۹	-		

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

نتایج آزمون تحلیل رگرسیون نشان می دهد که بر پایه مدل اول آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی ($F=52/001$ و $sig < 0/05$)؛ بر پایه مدل دوم آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی، تقویت خوداتکایی و استقلال افراد ($F=37/83$ و $sig < 0/05$) و بر پایه سوم آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی، تقویت خوداتکایی و استقلال افراد، افزایش خطرپذیری در افراد ($F=26/89$ و $sig < 0/05$) به طور معناداری توانایی پیش‌بینی توانمندسازی روستائیان در مهاجرت معکوس را دارند.

جدول ۶: ضرایب رگرسیون پیش‌بینی (مولفه‌های فردی) توانمندسازی روستائیان در پیش‌بینی مهاجرت معکوس

مدل	ضریب	B	Beta	آماره T	sig
۱	ثابت	۴/۲۹	-	۵۰/۷۹	۰/۰۰۰
	آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی	۰/۱۳	۰/۳۸	۷/۲۱	۰/۰۰۰
۲	ثابت	۳/۶۳	-	۲۱/۴۹	۰/۰۰۱
	آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی	۰/۱۱	۰/۳۳	۶/۱۹	۰/۰۰۰
	تقویت خوداتکایی و استقلال افراد	۰/۱۵	۰/۲۴	۴/۵	۰/۰۰۰
۳	ثابت	۳/۵۵	-	۲۰/۴۷	۰/۰۰۰
	آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی	۰/۰۹۲	۰/۲۷	۴/۵۷	۰/۰۰۱
	تقویت خوداتکایی و استقلال افراد	۰/۱۴	۰/۲۲	۴/۱۸	۰/۰۰۰
	تقویت خوداتکایی و استقلال افراد، افزایش خطرپذیری در افراد	۰/۰۴۸	۰/۱۲	۲/۰۵۱	۰/۰۴۱

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

نتایج جدول شماره ۶ با ملاحظه وزن استاندارد شده بتا بر پایه مدل اول نشان می‌دهد که یک انحراف معیار تغییر رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی باعث ۰/۳۸ انحراف معیار تغییر در مهاجرت معکوس روستائیان، بر پایه مدل دوم آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی، تقویت خودتکایی و استقلال افراد به ترتیب باعث ۰/۳۳ و ۰/۲۴، انحراف معیار تغییر در مهاجرت معکوس روستائیان، بر پایه مدل سوم یک انحراف معیار تغییر در آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی، تقویت خودتکایی و استقلال افراد، افزایش خطرپذیری در افراد به ترتیب باعث ۰/۲۷، ۰/۲۲ و ۰/۱۲ انحراف معیار تغییر انگیزه مهاجرت معکوس روستائیان می‌شود. از این رو طبق مدل سوم معادله پیش‌بینی کننده عوامل فردی موثر در مهاجرت معکوس روستائیان را می‌توان این گونه نوشت:

$$y' = a + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3$$

در معادله مذکور:

y' =	پیش‌بینی مهاجرت معکوس روستائیان
a =	ضریب ثابت که مقدار آن ۳/۵۵ است.
b_1 =	ضریب آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی که مقدار آن ۰/۰۹۲ است.
x_1 =	نمره آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی است.
b_2 =	ضریب تقویت خودتکایی و استقلال افراد که مقدار آن ۰/۱۴ است.
x_2 =	نمره تقویت خودتکایی و استقلال افراد است.
b_3 =	ضریب افزایش خطرپذیری در افراد که مقدار آن ۰/۰۴۸ است.
x_3 =	نمره افزایش خطرپذیری در افراد است.

در خصوص سهم هر یک از مولفه‌های محیطی توانمندسازی روستائیان در پیش‌بینی مهاجرت معکوس هم به همین شکل عمل شده است.

جدول ۷: فهرست متغیرهای وارد شده در تحلیل عوامل محیطی توانمندسازی روستائیان در پیش‌بینی مهاجرت معکوس

روش	متغیر ملاک	متغیرهای پیش‌بین وارد شده
گام به گام	مهاجرت معکوس	امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا
		دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت
		ارائه مشاوره‌های رایگان توسط کارآفرینان به افراد
		امکان استفاده از اینترنت
		ایجاد کتابخانه‌های عمومی و تخصصی در روستا

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

نتایج جدول شماره ۷ نشان می‌دهد که در گام اول، امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا در گام دوم، دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت و در گام سوم، ارائه مشاوره‌های رایگان توسط کارآفرینان به افراد، در گام چهارم امکان استفاده از اینترنت و در گام پنجم ایجاد کتابخانه‌های عمومی و تخصصی در روستا وارد تحلیل رگرسیون گام به گام شده است.

جدول ۸: خلاصه مدل رگرسیون مولفه‌های محیطی توانمندسازی روستائیان در پیش‌بینی مهاجرت معکوس

متغیر	ضریب همبستگی پیرسون / R	مجذور ضریب همبستگی پیرسون / R ²	مجذور تعدیل شده ضریب همبستگی پیرسون / AR ²
امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا	۰/۲۶	۰/۰۶۶	۰/۰۶۳
امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا، دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت	۰/۳۵	۰/۱۳	۰/۱۲
امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا، دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت، ارائه مشاوره های رایگان توسط کارآفرینان به افراد	۰/۳۹	۰/۱۶	۰/۱۵
امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا، دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت، ارائه مشاوره های رایگان توسط کارآفرینان به افراد، امکان استفاده از اینترنت	۰/۴۱	۰/۱۷	۰/۱۶
امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا، دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت، ارائه مشاوره های رایگان توسط کارآفرینان به افراد، امکان استفاده از اینترنت، ایجاد کتابخانه های عمومی و تخصصی در روستا	۰/۴۲	۰/۱۸	۰/۱۷

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

طبق جدول شماره ۸ نتایج مجذور تعدیل شده ضریب همبستگی پیرسون چندگانه نشان می‌دهد که بر پایه مدل اول امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا ۰/۰۶۳، بر پایه مدل دوم امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا، دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت ۰/۱۲ و بر پایه مدل سوم امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا، دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت، ارائه مشاوره‌های رایگان توسط کارآفرینان به افراد ۰/۱۵، بر پایه مدل چهارم امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا، دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت، ارائه مشاوره‌های رایگان توسط کارآفرینان به افراد، امکان استفاده از اینترنت ۰/۱۶، بر پایه مدل پنجم امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا، دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت، ارائه مشاوره‌های رایگان توسط کارآفرینان به افراد، امکان استفاده از اینترنت، ایجاد کتابخانه‌های عمومی و تخصصی در روستا ۰/۱۷ از واریانس انگیزه مهاجرت معکوس را دارد.

جدول ۹: خلاصه تحلیل واریانس برای آزمون معناداری مدل رگرسیون متغیرهای پیش‌بین و ملاک

مدل	منبع تغییرات	مجموع مجذورات / S.S	درجه آزادی / df	میانگین مجذورات / M.S	مقدار آماره F	معیار تصمیم / Sig
۱	بین گروهی	۱/۰۹	۱	۱/۰۹	۲۱/۲۱	۰/۰۰۰
	درون گروهی	۱۵/۳۲	۲۹۸	۰/۰۵۱		
	جمع	۱۶/۴۲	۲۹۹	-		

۰/۰۰۰	۲۱/۸۳	۱/۰۵۲	۲	۲/۱۰	بین گروهی	۲
		۰/۰۴۸	۲۹۷	۱۴/۳۱	درون گروهی	
		-	۲۹۹	۱۶/۴۱	جمع	
۰/۰۰۰	۱۸/۳۹	۰/۸۶	۳	۲/۵۷	بین گروهی	۳
		۰/۰۴۷	۲۹۶	۱۳/۸۴	درون گروهی	
		-	۲۹۹	۱۶/۴۲	جمع	
۰/۰۰۰	۱۵/۰۷۸	۰/۶۹	۴	۲/۷۸	بین گروهی	۴
		۰/۰۴۶	۲۹۵	۱۳/۶۳	درون گروهی	
		-	۲۹۹	۱۶/۴۲	جمع	
۰/۰۰۰	۱۳/۰۳۶	۰/۵۹	۵	۲/۹۷	بین گروهی	۵
		۰/۰۴۶	۲۹۴	۱۳/۴۴	درون گروهی	
		-	۲۹۹	۱۶/۴۱	جمع	

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

نتایج آزمون تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد که بر پایه مدل اول امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا ($F=21/21$ و $sig < 0/05$)؛ بر پایه مدل دوم امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا، دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت ($F=21/83$ و $sig < 0/05$) و بر پایه مدل سوم امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا، دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت، ارائه مشاوره‌های رایگان توسط کارآفرینان به افراد ($F=18/39$ و $sig < 0/05$)، بر پایه مدل چهارم امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا، دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت، ارائه مشاوره‌های رایگان توسط کارآفرینان به افراد، امکان استفاده از اینترنت ($F=15/078$ و $sig < 0/05$)، بر پایه مدل پنجم امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا، دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت، ارائه مشاوره‌های رایگان توسط کارآفرینان به افراد، امکان استفاده از اینترنت، ایجاد کتابخانه‌های عمومی و تخصصی در روستا ($F=13/036$ و $sig < 0/05$) به طور معناداری توانایی پیش‌بینی انگیزه روستائیان در مهاجرت معکوس را دارند.

جدول ۱۰: ضرایب رگرسیون پیش‌بینی (مولفه‌های محیطی) توانمندسازی روستائیان در مهاجرت معکوس

مدل	ضریب	B	Beta	آماره T	sig
۱	ثابت	۴/۶۷	-	۹۰/۶۸	۰/۰۰۰
	امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا	۰/۰۵۳	۰/۲۶	۴/۶	۰/۰۰۰
۲	ثابت	۳/۸۶	-	۲۰/۹۶	۰/۰۰۰
	امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا	۰/۰۵۵	۰/۲۷	۴/۹۲	۰/۰۰۰
	دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت	۰/۱۷	۰/۲۵	۴/۵۹	۰/۰۰۰
۳	ثابت	۳/۷۹	-	۲۰/۷۷	۰/۰۰۰
	امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا	۰/۰۴۶	۰/۲۳	۴/۱۴	۰/۰۰۰
	دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت	۰/۱۷	۰/۲۶	۴/۸۲	۰/۰۰۰
	ارائه مشاوره‌های رایگان توسط کارآفرینان به افراد	۰/۰۲۳	۰/۱۸	۳/۱۹	۰/۰۰۲
۴	ثابت	۳/۹۲	-	۲۰/۴۴	۰/۰۰۰

۰/۰۰۰	۴/۱۴	۰/۲۳	۰/۰۴۶	امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا	
۰/۰۰۰	۴/۱۳	۰/۲۳	۰/۱۵	دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت	
۰/۰۰۱	۳/۲۹	۰/۱۸	۰/۰۲۴	ارائه مشاوره‌های رایگان توسط کارآفرینان به افراد	
۰/۰۳۵	-۲/۱۱	-۰/۱۲	-۰/۰۲۵	امکان استفاده از اینترنت	
۰/۰۰۰	۲۰/۶	-	۳/۹۳	ثابت	۵
۰/۰۰۰	۴/۲۴	۰/۲۳	۰/۰۴۷	امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا	
۰/۰۰۰	۳/۹۲	۰/۲۲	۰/۱۴	دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت	
۰/۰۰۱	۳/۴۲	۰/۱۹	۰/۰۲۴	ارائه مشاوره‌های رایگان توسط کارآفرینان به افراد	
۰/۰۰۴	-۲/۹۴	-۰/۲۱	-۰/۰۴۵	امکان استفاده از اینترنت	
۰/۰۴۱	۲/۰۵	۰/۱۴	۰/۰۳۶	ایجاد کتابخانه‌های عمومی و تخصصی در روستا	

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

نتایج جدول شماره ۱۰ با ملاحظه وزن استاندارد شده بتا بر پایه مدل اول نشان می‌دهد که یک انحراف معیار تغییر امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا باعث ۰/۲۶ انحراف معیار تغییر در مهاجرت معکوس روستائیان، بر پایه مدل دوم امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا، دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت به ترتیب باعث ۰/۲۷ و ۰/۲۵، انحراف معیار تغییر در مهاجرت معکوس روستائیان، بر پایه مدل سوم یک انحراف معیار تغییر همزمان در امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا، دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت، ارائه مشاوره‌های رایگان توسط کارآفرینان به افراد به ترتیب باعث ۰/۲۳، ۰/۲۶، ۰/۱۸، انحراف معیار تغییر در مهاجرت معکوس روستائیان، بر پایه مدل چهارم یک انحراف معیار تغییر همزمان در امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا، دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت، ارائه مشاوره‌های رایگان توسط کارآفرینان به افراد، امکان استفاده از اینترنت به ترتیب باعث ۰/۲۳، ۰/۲۳، ۰/۱۸، -۰/۱۲ انحراف معیار تغییر در مهاجرت معکوس روستائیان و بر پایه مدل پنجم یک انحراف معیار تغییر همزمان در امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا، دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت، ارائه مشاوره‌های رایگان توسط کارآفرینان به افراد، امکان استفاده از اینترنت، ایجاد کتابخانه‌های عمومی و تخصصی در روستا به ترتیب باعث ۰/۲۳، ۰/۲۲، ۰/۱۹، -۰/۲۱، ۰/۱۴ انحراف معیار تغییر در مهاجرت معکوس روستائیان می‌شود. از این رو طبق مدل پنجم معادله پیش‌بینی کننده عوامل محیطی مهاجرت معکوس روستائیان را می‌توان این گونه نوشت:

$$y' = a + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + b_4x_4 + b_5x_5$$

در معادله مذکور:

y' =	پیش‌بینی مهاجرت معکوس روستائیان
a =	ضریب ثابت که مقدار آن ۳/۹۴ است.
b_1 =	ضریب امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا که مقدار آن ۰/۰۴۷ است.
x_1 =	نمره امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا است.
b_2 =	ضریب دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت که مقدار آن ۰/۱۴ است.
x_2 =	نمره دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت است.

- $b_3 =$ ضریب ارائه مشاوره‌های رایگان توسط کارآفرینان به افراد که مقدار آن ۰/۰۲۴ است .
- $x_3 =$ نمره ارائه مشاوره‌های رایگان توسط کارآفرینان به افراد است.
- $b_4 =$ ضریب امکان استفاده از اینترنت که مقدار آن ۰/۰۴۵- است .
- $x_4 =$ نمره امکان استفاده از اینترنت است.
- $b_5 =$ ضریب ایجاد کتابخانه‌های عمومی و تخصصی در روستا که مقدار آن ۰/۰۳۶ است .
- $x_5 =$ نمره ایجاد کتابخانه‌های عمومی و تخصصی در روستا است.

- بررسی میزان تفاوت انگیزه مهاجرت معکوس روستائیان سه روستای کردآباد، ویان و طاهرلو کبودرآهنگ و اینکه دیگر هدف تحقیق حاضر، بررسی میزان تفاوت انگیزه مهاجرت معکوس روستائیان سه روستای کردآباد، ویان و طاهرلو کبودرآهنگ بود که در این خصوص از آزمون تحلیل واریانس یکطرفه یا آزمون f استفاده شده است.

جدول ۱۱: تحلیل واریانس برای مقایسه انگیزه مهاجرت معکوس روستائیان سه روستای کردآباد، ویان و طاهرلو

معیار Sig/تصمیم	مقدار آماره F	میانگین مجذورات M.S	درجه آزادی/df	مجموع مجذورات S.S	گروه‌های مورد مطالعه
۰/۰۰۲	۶/۲۹	۰/۳۳	۲	۰/۶۷	بین گروهی
		۰/۰۵۳	۲۹۷	۱۵/۷۵	درون گروهی
		-	۲۹۹	۱۶/۴۲	جمع

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

با توجه به نتایج جدول شماره ۱۱، ($F = ۶/۲۹$ و $sig = ۰/۰۰۲$) می‌توان گفت که بین انگیزه مهاجرت معکوس روستائیان سه روستای کردآباد، ویان و طاهرلو تفاوت آماری در سطح ۹۵ درصد وجود دارد. از همین رو، برای مشخص کردن این تفاوت، از آزمون تعقیبی شفه استفاده شده است.

جدول ۱۲: آزمون تعقیبی شفه برای مقایسه انگیزه مهاجرت معکوس روستائیان سه روستای کردآباد، ویان و طاهرلو

روستای ویان	روستای طاهرلو	روستای کردآباد	حوزه (j)	حوزه (i)
-۰/۰۹۷۴	-۰/۱۰۲۴	-	تفاوت (i-j)	روستای کردآباد
۰/۰۱۲	۰/۰۰۸	-	معیار تصمیم Sig	
۰/۰۰۵	-	۰/۱۰۲۴	تفاوت (i-j)	روستای طاهرلو
۰/۹۸	-	۰/۰۰۸	معیار تصمیم Sig	
-	-۰/۰۰۵	۰/۰۹۷۴	تفاوت (i-j)	روستای ویان
-	۰/۹۸	۰/۰۱۲	معیار تصمیم Sig	

ماخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

نتایج آزمون شفه که نشان می‌دهد که میانگین انگیزه مهاجرت معکوس روستائیان روستای طاهرلو و ویان بیشتر از روستائیان روستای کردآباد است، و تفاوت اصلی بین میزان انگیزه مهاجرت معکوس روستائیان طاهرلو و ویان با کردآباد است (تفاوت معناداری بین میزان انگیزه مهاجرت معکوس روستائیان طاهرلو و ویان وجود ندارد).

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی این پژوهش بررسی تاثیر عوامل فردی و محیطی توانمندسازی روستائیان با انگیزه مهاجرت معکوس و رابطه بین آنها بود که در همین خصوص نتایج زیر به دست آمده است.

طبق یافته‌های تحقیق، نتایج آزمون ضریب همبستگی، نشان داده که بین عوامل فردی توانمندسازی روستائیان با انگیزه مهاجرت معکوس رابطه مستقیم معنادار وجود دارد. یعنی با توانمندسازی روستائیان در بعد فردی می‌توان شاهد افزایش انگیزه مهاجرت معکوس روستائیان به روستای زادگاه خویش بود. این یافته‌ها با نتایج، علی‌بابایی و جمعه‌پور (۱۳۹۵)، افراخته و همکاران (۱۳۹۵)، عبداللهی (۱۳۹۲)، برگن (۲۰۱۲)، مک کئون (۲۰۰۷)، رافائل (۲۰۰۱) و ارستاد (۲۰۰۷)، همخوانی دارد. در تبیین این نتایج می‌توان گفت که بخش اعظمی از مهاجرت روستاها به شهر به دلیل کمبود شغل در روستاها است. مهاجرت به شهرها اگرچه مهاجران را صاحب شغل می‌کند اما آنان را با مشکلات مختلفی نظیر وضعیت مسکن، رفت و آمد، دوری از شهر و دیار خود و اقوام و خویشان، کاهش آرامش و تفریح و ... روبه رو می‌سازد. در صورت فراهم بودن زمینه اشتغال روستائیان، مهاجران ترجیح می‌دهند به موطن اصلی خویش بازگردند و در کنار اقوام و خویشان و هم روستائیان خود زندگی کنند. توانمندسازی روستائیان در زمینه عوامل فردی موجب افزایش مقبولیت آنان نزد دیگران، تقویت خودتکایی و استقلال و تقویت حس همکاری و کمک به یکدیگر میشود و زمینه کسب موفقیت‌های تازه را برای آنان فراهم می‌سازد.

برای عوامل محیطی هم نتایج نشان داده که بین عوامل محیطی توانمندسازی روستائیان با انگیزه مهاجرت معکوس رابطه مستقیم معنادار وجود دارد. یعنی با فراهم سازی امکانات محیطی در زمینه اشتغال، انگیزه مهاجرت معکوس افزایش می‌یابد. این یافته‌ها با نتایج، علی‌بابایی و جمعه‌پور (۱۳۹۵)، افراخته و همکاران (۱۳۹۵)، قاسمی و همکاران (۱۳۹۳)، فلاسی (۱۳۹۳)، عبداللهی (۱۳۹۲)، ربانی و همکاران (۱۳۹۰)، برگن (۲۰۱۲)، مک کئون (۲۰۰۷) و ارستاد (۲۰۰۷) همخوانی دارد. در تبیین این نتایج می‌توان گفت که وقتی به عوامل محیطی موثر در توانمندسازی روستائیان توجه شود، شرکت تعاونی شکل می‌گیرد و زمینه همکاری و مشارکت بین افراد فراهم می‌شود. با ارائه مشاوره‌های رایگان و برگزاری دوره‌های کارآفرینی افراد توانایی ایجاد شغل را کسب می‌کنند و سرمایه‌گذاران می‌توانند برای ایجاد کارگاه‌های تولید با توجه به شرایط نیروی کار و مواد اولیه اقدام کنند. این عوامل موجب می‌شود تا روستائیان مهاجر دوباره به روستای خود بازگردند و دیگر افراد مهاجر را به مهاجرت معکوس به موطن خویش تشویق کنند.

همچنین نتایج بیانگر این است که آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی، تقویت خودتکایی و استقلال افراد و افزایش خطرپذیری در افراد ۰/۲۱ از واریانس توانمندسازی روستائیان در مهاجرت معکوس را تبیین می‌کند، یک انحراف معیار تغییر در آموزش رفتار مناسب در مقابل شکست و ناکامی، تقویت خودتکایی و استقلال افراد، افزایش خطرپذیری در افراد به ترتیب باعث ۰/۲۷، ۰/۲۲ و ۰/۱۲ انحراف معیار تغییر انگیزه مهاجرت معکوس روستائیان می‌شود. این یافته‌ها با نتایج، علی‌بابایی و جمعه‌پور (۱۳۹۵)، افراخته و همکاران (۱۳۹۵) و رافائل (۲۰۰۱)، همخوانی

دارد. در تبیین این نتایج می‌توان گفت که قدرت ریسک و نحوه رفتار در مقابل شکست و ناکامی یکی از ویژگی‌های مهم افراد در اشتغال و پیشرفت در کار است. آموزش نحوه رفتار در مقابله با شکست و ناکامی و آموزش چگونگی ریسک و میزان خطرپذیری مجاز در فعالیت‌ها و همچنین تقویت خودتکایی و استقلال فرد می‌تواند توانایی روستائیان را در زمینه اشتغال زایی افزایش دهد. قدرت خطرپذیری و نحوه رفتار مناسب با ناکامی‌ها و برخورداری از خودتکایی و استقلال میزان مشارکت و همکاری روستائیان در ایجاد کارگاه‌ها و مشاغل را افزایش می‌دهد و با ایجاد اشتغال، افراد جویای کار و مهاجر شغلی به روستای خود باز می‌گردند و می‌توان شاهد مهاجرت معکوس تعداد زیادی از روستائیان به روستای خود بود.

برای مولفه‌های محیطی توانمندسازی روستائیان به همین شکل نتایج بیانگر این است که امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا، دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت، ارائه مشاوره‌های رایگان توسط کارآفرینان به افراد، امکان استفاده از اینترنت، ایجاد کتابخانه‌های عمومی و تخصصی در روستا ۰/۱۷ از واریانس انگیزه مهاجرت معکوس را تبیین می‌کنند. یک انحراف معیار تغییر همزمان در امکان مشارکت مالی و فعالیت تعاونی افراد روستا، دسترسی به نیروی کار ارزان قیمت، ارائه مشاوره‌های رایگان توسط کارآفرینان به افراد، امکان استفاده از اینترنت، ایجاد کتابخانه‌های عمومی و تخصصی در روستا به ترتیب باعث ۰/۲۳، ۰/۲۲، ۰/۱۹، ۰/۲۱، -۰/۱۴، انحراف معیار تغییر در مهاجرت معکوس روستائیان می‌شود. این یافته‌ها با نتایج، علی‌بابایی و جمعه‌پور (۱۳۹۵)، افراخته و همکاران (۱۳۹۵)، قاسمی و همکاران (۱۳۹۳)، برگن (۲۰۱۲)، مک کثون (۲۰۰۷)، همخوانی دارد. در تبیین این نتایج می‌توان گفت که افزایش مشارکت مالی روستائیان در ایجاد کارگاه‌ها و تولیدی و ارائه مشاوره‌های رایگان توسط کارآفرینان و برگزاری دوره‌های کارآفرینی و همچنین ایجاد بسترهای فرهنگی و آموزشی مناسب در افزایش توانمندی افراد در اشتغال می‌تواند به میزان اشتغال و رونق اقتصادی در روستا را افزایش دهد و متعاقب آن، روستائیان مهاجر به دلیل بیکاری در شهرها را به روستای خود باز می‌گرداند، شرایط دشوار زندگی در شهرها و دوری از خانواده و بستگان برای مهاجران به گونه‌ای است که در صورت وجود زمینه اشتغال در روستای خود، حتی با درآمد کمتر حاضرند دوباره به روستای زادگاه خویش بازگردند و به این وسیله با توانمندسازی محیطی اشتغال در روستا می‌توان شاهد افزایش مهاجرت معکوس به روستا بود.

و نهایتاً اینکه نتایج نشان داد که بین انگیزه مهاجرت معکوس روستائیان سه روستای کردآباد، ویان و طاهرلو تفاوت وجود دارد. میانگین انگیزه مهاجرت معکوس روستائیان روستای طاهرلو و ویان بیشتر از روستائیان روستای کردآباد است. در تبیین این نتیجه هم می‌توان گفت که تعداد مهاجران روستای کردآباد نسبت به ویان و طاهرلو بیشتر است، جمعیت روستای کردآباد از جمعیت بیشتری نسبت به روستای طاهرلو برخوردار است و کمبود ظرفیت‌ها موجب شده است تا درصد زیادی از جوانان آماده به کار به شهرهای بزرگ مهاجرت کنند. روستای ویان به دلیل برخورداری از تعدادی کارگاه و تولیدی، مهاجران کمتری به شهرهای دیگر گسیل داشته است، از این رو مهاجرت معکوس در این دو روستا هم به تبع شرایط کمتر از روستای کردآباد است.

در همین خصوص و در راستای فایق آمدن به مسال مطروحه، پیشنهاداتی به شرح ذیل ارائه شده است:

- با توجه به بر نقش عوامل فردی در افزایش توانمند سازی اشتغال روستائیان، پیشنهاد می‌گردد با برگزاری دوره‌های آموزش کارآفرینی و فعال‌سازی شوراهای روستاها و معتمدین و بزرگان روستا، زمینه تقویت خوداتکایی و استقلال و افزایش علاقه به کسب موفقیت فراهم گردد و مهارت‌های فنی و حرفه ای به افراد جویای کار آموزش داده شود.
- با توجه به بر نقش عوامل محیطی در افزایش توانمند سازی اشتغال روستائیان پیشنهاد می‌گردد با شکل گیری تعاونی‌های روستایی و تشکل‌های مردم نهاد و جلب حمایت از ادارات و نهادهای فعال در زمینه اشتغال روستائیان، ابزار و لوازم ایجاد اشتغال فراهم و تسهیلات لازم در اجرای قوانین و مقررات در نظر گرفته شود و همچنین آموزش‌ها و مشاوره‌های لازم در ایجاد اشتغال به روستائیان ارائه شود.
- با توجه به وجود رابطه مثبت بین عوامل فردی توانمندسازی اشتغال با مهاجرت معکوس، پیشنهاد می‌گردد با همکاری شورای اسلامی روستاها سرمایه‌های روستائیان در ایجاد کارگاه‌ها و تولیدی‌ها و برگزاری دوره‌های آموزشی و کارآفرینی، عوامل فردی اشتغال تقویت گردد.
- با توجه به وجود رابطه مثبت بین عوامل محیطی با مهاجرت معکوس روستائیان، پیشنهاد می‌گردد با جلب همکاری و مشارکت همه افراد روستا و جلب حمایت نهادها و ادارات مسئول در اشتغال زایی روستائیان، امکانات محیطی اشتغال روستائیان افزایش یابد.
- همچنین پیشنهاد می‌گردد قابلیت‌ها و توانمندی‌های افراد ساکن و مهاجر روستایی به روش کیفی و موردی مورد پژوهش قرار گیرد.

منابع

- اسفندیاری، امیرهومن و دانیالی، تهمینه. ۱۳۹۸. مقایسه تطبیقی روستاهای دارای دهیاری و فاقد دهیاری در روند توسعه‌یافتگی (مطالعه موردی: روستاهای بخش مرکزی شهرستان اسلامشهر، نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، سال ۱۱، دوره ۴۴، صص ۱-۱۶).
- افراخته، حسن، منافی آذر، رضا، ولایی، محمد. ۱۳۹۵. اثرات مکانی- فضایی مهاجرت بازگشتی در شهرستان میان‌دوآب. مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، شماره ۱۳، صص ۸۳-۹۸.
- داودی، رضا. ۱۳۹۵. تحلیل اثرات فعالیت‌های زراعی در توسعه روستایی، مورد دهستان مهربان، شهرستان کبودرآهنگ، پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، به راهنمایی دکتر وحید ریاحی، دانشگاه خوارزمی.
- ربانی، رسول، طاهری، زهرا، روستا، زهرا. ۱۳۹۰. بررسی علل انگیزه‌های مهاجرت معکوس و تاثیر آن بر توسعه اجتماعی- اقتصادی (مطالعه موردی مهاجران روستانشین شهرهای تنکابن و رامسر). فصلنامه پژوهش و برنامه ریزی شهری، شماره ۵، صص ۸۳-۱۰۸.
- رشیدی‌نژاد، محمد. ۱۳۹۶. مکان یابی و طراحی مرکز دفن زباله کبودرآهنگ، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مهندسی عمران، به راهنمایی دکتر امیرحسین سیاح‌زاده، موسسه آموزش عالی عمران و توسعه.
- ریاحی، وحید و نوری، آذر. ۱۳۹۸. تحلیل اثرات امنیت اجتماعی در کیفیت زندگی خانوارهای روستایی شهرستان خرمدره، نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، سال ۱۱، دوره ۴۱، صص ۱۴۵-۱۵۸.

- عبداللهی، عوض. ۱۳۹۲. بررسی علل موثر در مهاجرت معکوس (مطالعه موردی: روستای طولش خلخال). پایان نامه کارشناسی ارشد برنامه ریزی روستایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خلخال.
- علی بابایی، مجتبی، جمعه پور، محمود. ۱۳۹۵. فرآیند و الگوی مهاجرت معکوس روستایی و عوامل موثر بر آن (مطالعه موردی: دهستان حاجیلو- شهرستان کبودرآهنگ). مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی، شماره ۱۶، زمستان ۱۳۹۵ صص ۹۱-۱۰۵.
- قاسمی، مریم، جوان، جعفر، صابری، زهرا. ۱۳۹۳. تحلیلی بر علل شکل‌گیری مهاجرت معکوس در نواحی روستایی شهرستان بینالود. فصلنامه مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، شماره ۱۶، صص ۱۵-۳۷.
- قلاسی، طیبه. ۱۳۹۳. بررسی و تحلیل مهاجرت معکوس شهر به روستا و عوامل موثر بر آن؛ مورد مطالعه: شهرستان بیرجند. پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی. دانشگاه پیام نور استان خراسان جنوبی.
- Evans, E.N. 2010. Liberation Theology, Empowerment Theory and Social Work Practice with the Oppressed. *International Social Work*, Vol. 22, No. 2, PP. 215-236.
- Erstad, M. 2007. Empowerment and Rural Development, *International Journal of Rural and of Development*, University Press Management, Vol. 3, No. 1, PP. 134-136.
- Edelman, M, 2001. Transnational Peasant and Farmer Movements and Networks, in Mary Kaldor, Helmut Anheier and Marius Glasius (eds.), *Global Civil Society*, 2003. Oxford: Oxford University Press.
- McKeon, N. 2007. *Food Security Governance: empowering communities, regulating corporations*, Oxford: Routledge.
- Raphael, D., Brown, I. & Renwick, R 2001. Making the Links between Community Structure and Individual Well-being: Community Quality of Life in Riverdale, *Health & Place*, Vol. 3, No. 7, PP. 179-196.